

DOI: 10.17942/sted.1016012

Geliş/Received : 28.10.2021
Kabul/ Accepted : 01.04.2022

Öz

Adölesan ebeveynlik; anne, baba, çocuk, aile ve toplum için geniş kapsamlı sonuçları olan ve çoğunlukla olumsuz problemlere rağmen günümüzde sıkça karşılaşılan bir durumdur. Son yıllarda adölesan gebelik, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan birçok ülkede önemli bir sağlık sorunu ve sosyal kaygıdan ziyade endişe kaynağı haline gelmiştir. Literatürde ergen babalığın öncülleri ırk, bireysel ve ailesel etkiler olarak bildirilmiştir. Adölesanın hem kendisinin hem de çocuklarının sosyal gelişimlerini ve sağlıklarını genellikle olumsuz etkileyebilen bir durumdur. Yapılan çalışmalarda adölesan babanın okulu erken bırakma, eğitimsel ve mesleki engeller, düşük sosyoekonomik düzey, depresyon, kimlik çatışması gibi durumları yaşayabileceği, çocuklarının ise büyüme ve gelişmesinin olumsuz etkileenebileceği açıkça ifade edilmiştir. Son yıllarda adölesan gebelik ve annelik üzerine yapılan çalışmaların sayısının giderek artmasına rağmen adölesan babaların sorumlulukları, baba ve çocuk üzerine etkilerini değerlendiren makaleler oldukça sınırlıdır. Bu derlemede adölesan babalık kavramına, öncüllerine, adölesan babalığın adölesanın hem kendisi ve hem de çocuğu üzerine etkilerine dikkat çekmek amaçlanmıştır.

Anahtar sözcükler: Ergen, Ergen babalar, Ergen babalık, Genç babalık, Çocuk

Abstract

Adolescent parenting is a situation which has a wide range of consequences for mother, father, child, family, and society and is frequently encountered today, although problems arise most of the time. In recent years, adolescent pregnancy has become a significant health problem and a source of anxiety rather than a social concern in both developed and developing countries. In the literature, the causes of adolescent fatherhood have been reported as race, individual, and familial effects. It is a situation that can adversely influence the social development and health of both the adolescent and his children. In evidence-based studies, it has been stated clearly that the adolescent father may leave his education early, face educational and professional obstacles, and suffer from a low socio-economic level, depression, and identity conflict, while the growth and development of his children may be affected adversely. Despite the increasing number of studies on adolescent pregnancy and motherhood in recent years, the number of articles evaluating adolescent fathers' responsibilities and their effects on the father and the child is quite limited. In this review, it was aimed to attract attention to the concept of adolescent fatherhood, its causes, and the effects of adolescent fatherhood on both the adolescent and his child.

Key words: Adolescent, Adolescent fathers, Adolescent fatherhood, Teenage fatherhood, Child

¹Arş. Gör., Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik AD (Orcid no: 0000-0003-2707-5371)

²Dr. Öğr. Gör., Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD (Orcid no: 0000-0003-0176-8778)

³Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD (Orcid no: 0000-0003-3151-9975)

Giriş

Ergenlik dönemi, çocukluktan erişkinliğe geçişte biyolojik, psikolojik, zihinsel ve sosyal açıdan bir gelişme ve olgunlaşma sürecidir (1, 2). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 10-19 yaş arası adölesan, 15-24 yaş arası genç, 10-24 yaş arası da "genç insan" olarak tanımlamaktadır (2). Dünya ve ülkemiz nüfusunun yaklaşık beşte birini adölesanların oluşturduğu ve bu oranın giderek arttığı bildirilmektedir (2, 3). Bu oranlar büyüme ve gelişimleri devam eden, bir çok yönden riskli ve hassas grup olan adölesanların sorunlarına önem vermeyi gerektirmektedir (1).

Anne, baba, çocuk, aile ve toplum için geniş kapsamlı sonuçları olan ve çoğunlukla olumsuz problemlere rağmen günümüzde sıkça karşılaşılan adölesan babalık durumu önemli sorunlardan biridir. Adölesan baba, kadının yaşı ne olursa olsun, en az bir çocuğu olan veya bir çocuğunun dünyaya gelmesinden sorumlu olan, 24 yaşından küçük genç erkek olarak tanımlanmaktadır (4). Dünyada ve ülkemizde genel adölesan annelik oranlarına ilişkin veriler mevcut iken adölesan babalara ait bu veriler sınırlıdır. Amerika'nın 2006-2010 yılları arasındaki ulusal verilerine göre biyolojik çocuğa sahip olan 15-19 yaş arası babaların oranı %2,6, 20-24 yaş arası babaların oranı %15,3'tür (5). Sahra altı Afrika ülkelerinde adölesan babalık oranı %5-14 arasındadır (4). Ülkemizde adölesan babaların oranlarını gösteren bir veriye rastlanmamıştır. Adölesan gebelik ve annelik ile yapılan çalışmalarda eşinin çoğunlukla adölesan baba olduğu belirlenmiştir (6).

Ülkeler arasında adölesan babalık oranları farklılık gösterdiği gibi nedenleri de farklılık göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde evlilik öncesi korunmasız cinsel ilişki, bazı çevresel ve ailesel faktörler, gelişmekte olan ülkelerde kültür ve gelenekler nedeniyle erken yaşta evlilikler daha çok rol oynamaktadır. Adölesan dönemde ebeveyn olma durumu adölesanın kendisinin ve çocuğunun sosyal ve sağlık sonuçlarının önemli bir olumsuz belirleyicisi olarak vurgulanmaktadır (7). Genç babalık nadiren sosyal olarak ele alınan bir konu olsa da konuyu diğer yönleriyle kapsamlı ele alan az sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu açıdan bilimsel alanda neredeyse ilgilenilmemiştir.

Adölesan Babalar

Babalık, hayatın en önemli gelişimsel olaylardan biri olup, babalar çocuklarının hayatında

son derece önemli bir etkiye sahiptirler. Son yıllarda konunun önemi anlaşılmış olup yapılan çalışmalarda babalık kavramı, algısı ve rolünden bahsedilmektedir (8). Adölesan ebeveynlik ile ilgili çalışmalar incelediğinde; Adölesan gebelik ve doğum, adölesan annelik, adölesan annelerin çocukları üzerine birçok çalışma yapıldığı, giderek büyüyen literatürde güçlü bir bilgi birikimi bulunduğu görülmektedir. Fakat bu çalışmaların neredeyse hepsi anneler ya da kadınlar üzerine odaklanmıştır. Adölesan babalıkla ilgili özelliklerin, genç babaların gelişimini nasıl etkilediği ve aile katılımlarına nasıl yansıdığını gösteren bilgiye ihtiyaç oldukça fazladır (9-12).

Ebeveyn olmak, önemli bir gelişimsel süreçtir ve bir çiftin yaşamına hem olumlu hem de olumsuz deneyimlerden oluşan bir çığ gibi düşebilmektedir (13). Adölesan babalar, babalığın sorumluluğuna hazır olmayabilirler ve çocuklarıyla ilgilenmek isteseler de çoğu zaman çocuklarının sorumluluklarını üstelenecek psikolojik ve sosyal kaynaklardan yoksun olabilirler (14). Aynı zamanda adölesanların büyüme ve gelişmelerinin önemli bir parçası olan eğitim ve sosyal yaşamları için çok fazla zamana ihtiyaçları vardır. Adölesan babalar, bir taraftan babalık rol ve sorumlulukları diğer taraftan ergenlik döneminde okulu bitirme, bir meslek kazanma, kimlik sorunlarını çözme ve ebeveynlerden bağımsızlaşma gibi diğer gelişimsel görevler nedeniyle çatışma yaşarlar. Tüm bu rol, sorumluluk ve görevler adölesanlar ve genç yetişkinler için stres oluşturabilir. Kaynak, destek eksikliği ve artan stres seviyelerinin birleşimi genç babalar üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabilir (10, 13).

Adölesan Babalığın Belirleyicileri/Oluşumunda Risk Faktörleri

Genç babalıkla ilişkili özellikler, ergenleri artan riskli cinsel davranışlara ve ergen ebeveynliğe yatkın hale getirecek sebepler yaratabilir. Örneğin literatürde adölesan babalığın düşük sosyoekonomik statü, düşük eğitim düzeyi, suçluluk, düşük ebeveyn desteği ve zayıf ebeveyn bağlılığı ile ilişki olduğu belirtilmektedir. (15). Ergen babalığın öncüllerini araştıran bir sistematik derlemede ergen babalığın öncülleri ırk/etnik yapı, bireysel ve ailesel etkiler olarak bildirilmiştir (9). Yapılan birçok çalışmada siyahi ve Latin kökenli adölesanların baba olma ihtimalinin daha yüksek olduğunu vurgulanmaktadır (15, 16).

Ergen babalığın bireysel belirleyicileri arasında psikiyatrik bir bozukluğa sahip olma, suçlu davranışlar ve madde kullanma yer almaktadır. Ayrıca ergenlerin benlik saygısının ve akademik başarısının düşük olmasının erken dönemde baba olma riskini artırdığı vurgulanmıştır (7, 9). Kessler ve ark. (1997) psikiyatrik bozuklukların sonuçlarını araştırdıkları çalışmada adölesan ebeveynlik ile erken başlangıçlı psikiyatrik bozukluklar arasında ilişki olduğu bildirilmiştir (17). Ergen babalık ve suçluluk ilişkisini araştıran bir çalışmada ergen babaların suçlu olma olasılığı, baba olmayanlara göre iki kat daha fazla bulunmuştur (18). Babalık durumu adölesanın duygusal, sosyal ve ekonomik stresini artırabilir. Adölesan babalık, strese bağlı olarak düşük fiziksel aktivite, uyku yoksunluğu gibi olumsuz davranışlarla birlikte strese başa çıkma mekanizması olarak sigara, alkol ve madde kullanımını artırarak riskli davranışlara yönelimini artırabilir (7).

Adölesan babalığın ailesel belirleyicileri arasında ebeveynlerin yaşı, eğitimi, geliri, yoksulluk ve meslek durumu, olumsuz bir ebeveynlik tutumu, düşük ebeveyn desteği ve zayıf ebeveyn bağlılığı gibi faktörler sayılmaktadır (7, 9, 15, 19). Sipsma ve ark. (2010) yaptığı çalışmada ergen babaların çocuklarının, ergen olmayan babaların çocuklarına göre ergen baba olma olasılığı 1,8 kat daha fazla bulunmuştur. Ergen babalığın belirleyicilerinden aile eğitimi üzerine yapılan çalışmalar, ergen babaların baba olmayan yaştaki akranlarına kıyasla önemli ölçüde daha düşük eğitim seviyeli ailelerden geldiğini göstermektedir. Ayrıca literatürdeki çalışmalar, ergen babaların ailelerinin düşük gelirli olduğunu ve çoğunlukla yoksulluk yaşadığını vurgulamaktadır (14, 20).

Adölesan babaların, babalık algılarını ve deneyimlerini araştıran niteliksel bir çalışmada ergenler, şiddet, yoksulluk, suçluluk, çete katılımı ve madde kullanımının yaygın olduğu bir ortamda büyüdüklerini ve bu ortamın da suç, madde kullanımı ve çeteye karışmalarını kolaylaştırdığını ifade etmiştir. Aynı çalışmada katılımcılar, ev içi şiddete tanık olduklarını, maruz kaldıklarını, ebeveynlerinden maddi ve manevi destek alamadıklarını, kısıtlı kaynak varlığı ile baba olduklarında geçinmek için yasadışı yollara mecbur kaldıklarını vurgulamaktadır (19). Assini ve Meytin Green (2015)'in yaptığı çalışmada ergenlik çağındaki babaların saldırgan

ve suçlu davranışlarda bulunma oranının daha yüksek, başarı oranının ise daha düşük olduğu bulunmuştur (21)ote>. Yüksek eğitim düzeyine sahip ve ekonomik duruma sahip ailelerden gelen ergenler, cinsel sağlık ve üreme sağlığı konusunda daha fazla bilgiye sahiptirler. Bilgi desteği sağlanan ergenlerin genellikle ilk cinsel ilişkiyi geciktirmesi ve evlenmeyi ertelemesi söz konusudur. Adölesanın daha iyi maddi olanaklara sahip ve daha büyük gelecek beklentisinin olması da adölesan ebeveyn olma ihtimalini düşüren etkenlerdir (7).

Adölesan Babalığın Babalar Üzerindeki Etkileri

Adölesan babalar ebeveynlik rolüne geçiş yaparken karşılaştıkları stres ve sorunlar nedeniyle hem kendileri hem de çocukları fiziksel ve psikolojik yönden olumsuz etkilenebilir (15) Genç erkekler babalığa geçiş yaparken, bazı açılardan adölesan anneninkine benzer bir geçiş süreci yaşarlar. Kanıt temelli çalışmalarda adölesan babalık eğitimsel kazanımlardan geri kalma, düşük sosyoekonomik durum, olumsuz sağlık sonuçları, bozulmuş aile dinamikleri, yoksulluk gibi birçok olumsuz sonuç ile ilişkilendirilmiştir (7, 9, 10, 16, 20, 22, 23).

Literatür incelendiğinde adölesan babalığın ergenin eğitimini olumsuz etkilediğini savunan araştırma sonuçları çoğunlukta olmak üzere etkisinin önemsiz olduğunu belirten çalışmalar da mevcuttur (7, 16, 20, 21, 24). Ergen ebeveynler genellikle bir bebek büyütme için gereken zamanı oluşturmak ve iş bularak çocuklarının geçimini sağlamak için okulu bırakmayı bir çözüm olarak görürler. Partnerinin yaşadığı erken gebelikle ilişkili utanç duyguları veya akademik olarak devam etmekte zorluk da onları okulu bırakmaya itebilir (25). Adölesan babaların baba olmayan yaşıtlarına (7, 20) ve yetişkin babalara (16, 24) kıyasla daha düşük eğitim seviyesine ve daha kısa eğitim süresine sahip oldukları bulunmuştur. Ergen babalarla yapılan yarı yapılandırılmış niteliksel bir çalışmada ise, katılımcıların çoğunun ebeveynleriyle yaşadığı, neredeyse yarısının hala lisede öğrenim görmeye devam ettiği ve çok azının liseyi bitirip genel eğitim aldığı saptanmıştır (19). Buna karşılık ergen ebeveynliğin uzun vadeli sonuçlarını inceleyen bir çalışmada ise, genç ve genç olmayan babaların arasında hiçbir eğitimsel farklılık bulunmamıştır (21). Sonuç olarak lise veya dengi bir eğitim

almayan gençlerin, kaliteli istihdamda yer almakta daha fazla zorluk çekeceği ve daha düşük kazanç potansiyeline sahip olacağı öngörülmektedir (25).

Erkeklerin davranış ve sorumluluklarına ilişkin normlar, yüzyıllar boyunca dünyadaki birçok toplumda büyük ölçüde aynı kalmış; babalık rolü, bir yandan “ebeveyn”, diğer yandan “ailenin reisi” ve çoğu zaman evin geçimini sağlamak olarak tanımlanmıştır (24). Literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde adölesan babaların yetişkin babalara göre önemli ölçüde sosyoekonomik statüsü düşük ailelerden geldikleri, yetişkin babalarla kıyaslandığında kendilerinin de sosyoekonomik düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir (7, 9, 15, 16).

Mollborn ve Lovegrove (2011)'in yaptığı araştırmada yetişkin babaların yıllık gelirlerinin, adölesan babalarinkinden yaklaşık iki buçuk kat daha fazla olduğu belirtilmiştir (16). Fletcher ve Wolfe (2011)'un, adölesan babaların babalık algılarını ve deneyimlerini araştırdıkları nitel bir çalışmada katılımcılardan birinin, ‘bence insanlar babaların iyi olmasını ve her şeye sahip olmasını bekliyor. Fakat bir çocuğun yüksek miktarda para kazanmasını bekleyemezsiniz, onlar hala birer çocuk ve mücadeleye devam ediyorlar’ şeklinde babalık algısını ifade ettiği bildirilmiştir (19). Katılımcı ayrıca bir annenin ABD’ de bir destek kurumundan yardım alıp çocuğuna ihtiyacı olan şeyleri alabildiğini, fakat babanın çok fazla geliri olmadığından daha az alabildiğini ifade etmiştir (19). Yine ergen babalığın belirleyicilerini araştıran sistematik derlemede, adölesan babaların çoğunun en yoksul gelir diliminde olduğu vurgulanmıştır (7).

Bu bulgulara karşılık Fletcher ve Wolfe (2011)'un yaptığı araştırmada adölesan babaların yirmili yaşların başında daha fazla iş imkanı olduğu bulunmuştur (20). Assini-Meytin ve Green (2015)'in ergen ebeveynliğin otuzlu ve kırklı yaşlardaki etkilerini araştırdığı çalışmada ise istihdam bakımından bir farklılık bulunmamıştır fakat ergen babaların yetişkin babalara göre işsiz olma olasılıkları daha yüksek bulunmuştur. Çalışmada genç ebeveynlerin yetişkin ebeveynlere göre eğitim ve ekonomik açıdan geri kalmasının, ergen ebeveynliğin dezavantajlarının orta yaş döneminde de etkisini hala sürdürdüğü ifade edilmiştir (21). Çalışmak ve para kazanmak, geleneksel olarak özellikle babalar için erkek

kimliğinin önemli bir yönüdür (22). Birçok baba, çocuğuna maddi destek sağlamak için hem kendi içinde hem de başkalarının yaklaşımında baskı hissedebilir (10). Biello ve ark. (2010)'nın yaptığı niteliksel bir çalışmada katılımcılardan birinin babalığı ‘Erkeklerin ailenin geçimini sağlamaktan sorumlu olduğunu düşünüyorum, çünkü evin kaynak sağlayıcısı benim’ şeklinde ifade ettiği, evde çocuk bakımını ve ev işlerini annenin sürdürdüğü belirtilmiştir (13).

Adölesan babalarla yapılan başka bir nitel çalışmada ise şefkat ve duygusal katılımı da içeren bu erkeksi kimliğin meşrulaşması için katılımcılar babaları “sağlayıcı” olarak tanımlamışlar ve istisnasız baba kimliğinin getirdiği yaşamsal değişiklik olarak maddi boyutlardan bahsetmişlerdir. Bu çalışmada ortaya çıkan bu “sağlayıcı” söyleminin adölesan babaların muazzam bir baskı hissetmesine neden olurken, finansal ve istihdam önceliklerini önemli ölçüde değiştirdiği bulunmuştur. Katılımcıların çoğu harcamalarının nasıl değiştiğini ve çoğu zaman kendilerine hiç para ayıramadıklarını ifade etmiştir. Son olarak çalışmada bu eril “sağlayıcı baba” söylemini çoğunlukla yoksul topluluklardan gelen katılımcıların kullandığı gözlemlenmiştir (22). Daha az eğitilmiş bir nüfus ve vasıfsız işgücü ekonomiyi olumsuz etkiler ve kaynaklar sürekli olarak tükendiği için toplulukların agresif yoksulluk ve suç döngülerini kırmalarını zorlaştırır (25).

Adölesan dönemin gelişimsel özelliklerinden biri aileye bağımlılık ve katılım azalırken, akran grubuna katılımın artmasıdır (1). Ebeveynliğin başlaması ile akran katılımının azaltılması, hatta durdurulması gerekliliği, ebeveyn sorumluluğunun kabul edilmesinin önündeki engel olabilmektedir. Ayrıca adölesan babalık, ergenin aile bağlarını kesmeye hazır olduğu zamandan önce erken özgürleşmeyle sonuçlanabilir. Duygusal olarak bu süreçte kendi ebeveynlerine bağımlı olduğundan, babalığın sorumluluklarını kabul etmeye hazırlıklı olmayabilir (9, 10, 25). Tüm bunlarla birlikte ergen ebeveynlikte görevlerle ilgili zorluklar genellikle o yaş grubunun başa çıkma kapasitesinin ötesindedir ve gençler için krizlere neden olabilir. Bu krizler adölesan babada daha yüksek düzeyde depresif belirtilere yol açabilir (10). Adölesan ebeveynlerin yetişkin ebeveynlere kıyasla yaşam deneyiminin daha az ve baş etme

becerilerinin yetersiz olabilmesi nedeniyle bebeğe bakarken ortaya çıkan sinirlilik ve hayal kırıklığıyla baş etmekte zorlanabilirler. Depresif belirtiler veya diğer kaynaklardan gelen kalıcı stres, bu öfke ve kırgınlık duygularını artırabilir (25).

Adölesan ebeveynlerin ebeveyn olmayan gençlere göre genellikle daha düşük zihinsel sağlık puanlarına sahip olduğu bulunmuştur (14). Lee ve ark. (2012) yaptığı bir çalışmada 18-20 yaşları arasında baba olanların, yetişkin babalara göre, babalığının üçüncü yılında depresyona girme olasılığının neredeyse iki kat daha fazla olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca, çalışmada düşük sosyal destek bildiren ve düzenli maaşla çalışmayan babaların daha yüksek depresif belirtilere sahip olduğu belirtilmiştir (10).

İlk kez baba olan bireylerle yapılan başka bir çalışmada, adölesan babaların yetişkin babalara kıyasla çocuk yetiştirmede daha yetersiz oldukları, daha az olumlu davranış gösterdikleri, çocuklarıyla geliştirdikleri bağların daha zayıf olduğu ve çocuklarının bakımına daha az katıldıkları belirtilmiştir (24). Mollborn ve Lovegrove (2011)'un çalışması ergen babaların yetişkin babalardan daha düşük ebeveynlik memnuniyeti bildirdiğini, yetişkin babaların bebeklerinin annesiyle evli olma ya da birlikte yaşama olasılığının ergen babalara göre anlamlı ölçüde daha yüksek olduğunu bulmuştur (16).

Öte yandan ergen ebeveynliğin ruh sağlığına etkisini araştıran bir çalışmada katılımcıların bebek doğduğunda, 2.,4. ve 6. yılda zihinsel sağlık puanları ölçülmüştür. Erkekler arasında genç babaların ilk yılında ve ikinci yılda zihinsel sağlık puanları ebeveyn olmayan ergenlerden daha düşük çıkmış, zamanla, ergen babaların ruh sağlığı puanları iyileşirken, ebeveyn olmayan genç erkeklerin puanlarının nispeten sabit kaldığı görülmüştür. Bu da ergen ebeveynliğin ruh sağlığı üzerinde zararlı bir etkisi olmayabileceğini düşündürmüştür (14).

Baba olmak, erkeklerin sadece kendileri için değil, başkaları için de daha sorumlu olmalarını beraberinde getirir. Ayrıca baba olmak, bir olgunlaşma süreci olarak tanımlanmaktadır. Psikolojik olgunluk, bağımsızlık, kendini kabul etme, üretkenlik ve istikrarlı bir kimlik duygusu olarak tanımlanmaktadır (10, 13). Literatürdeki bazı çalışmalar ergen ebeveynliğin olumlu

yönlerinin de olduğunu, çoğu genç babanın yaşam tarzını ve davranışlarını değiştirdiği belirtilmektedir (13, 22, 23, 28).

Taylandlı adölesan ebeveynlerle yapılan nitel bir çalışmada katılımcılardan biri sabaha kadar dışarıda olup gece hayatına, dışarıda yemek yemeye, çok para harcamaya alışkın olduğunu ve baba olduktan sonra bunları değiştirmeye odaklandığını ifade etmiştir (13). Enderstein ve Boonzaier (2015), erken babalığın, özen, saygı ve aktif katılımı ayrıcalıklı kılan ilerici erkeksi kimliklerin gelişimi için olası bir alan olduğunu iddia etmektedir (28). Afrikalı genç babaların, babalık yoluyla erkekliği yeniden tanımlamasını araştırdıkları nitel çalışmalarında katılımcıların çoğu baba olduktan sonra odaklarını birden fazla partnere sahip olmaktan, madde bağımlılığından ve para harcamaktan çocuklarının sorumluluğunu almaya kaydırarak babalık yoluyla erkekliklerini nasıl yeniden tanımladıklarını ifade etmişlerdir (22).

Yapılan bir başka niteliksel çalışmada ise katılımcılardan biri, çocuk sahibi olmanın insanı sokaktan ve beladan uzak tutabileceğini ifade etmiştir. Çalışmada ebeveyn olan gençler, genellikle iyi baba olmayı (veya olmaya devam etmeyi) umduklarını, babalığın hayatta kendileri için büyük bir amaç sağlayabileceğini, bununla gurur duyabilecekleri bir şey olduğunu belirtmişlerdir (23).

Adölesan Babalığın Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Babalar, çocuklarının gelişiminde, sağlıklı aile ilişkilerinde, sağlıklı toplumda önemli rol oynarlar (8). Bebeklik döneminde, ergen baba katılımının seviyesi ve doğasındaki farklılıklar göz önüne alındığında, babanın bebeğinin gelişimini çeşitli şekillerde etkilemesi muhtemeldir. Literatürde ergen babalığın çocuğun sağlığı üzerine çoğunlukla olumsuz etkileri olduğu bildirilmektedir (7, 9). Araştırmalar baba yaşının doğum sonuçlarını etkilediğini belirtmektedir (7, 16, 26, 27). İleri baba yaşının ölü doğum riski, düşük doğum ağırlığı, prematüre doğum oranını artırdığı ve yirmi dört yaş altı genç babaların bebeklerinin de aynı olumsuz sonuçları yaşama olasılığının daha yüksek olduğu vurgulanmıştır (26). Bir çalışmada 20-29 yaş aralığındaki babaların bebekleri ile 20 yaş altı adölesan babaların bebekleri kıyaslandığında, yirmi yaş

altındaki genç babaların bebeklerinin erken doğum, düşük doğum ağırlığı, gebelik yaşına göre küçük olma olasılığı daha yüksek bulunmuştur. Aynı çalışmada adölesan babaların bebeklerinin yenidoğan sağlığının bir öncüsü olan apgar skorlamasında daha düşük puana sahip olduğu, neonatal ve postneonatal mortalite oranlarının daha yüksek olduğu da gözlenmiştir (27). Yapılan bir araştırmada, emzirme konusunda bilgi ve deneyime sahip erkeklerin daha fazla duygusal destek ve ev işlerinde yardımcı olduğunu göstermiştir (28). Doğum sonrası dönemde genç babaların çocuklarının, yetişkin babaların çocuklarına göre iki yaşında daha düşük bilişsel gelişimde olduğu bulunmuştur (16).

Kanıt temelli çalışmalar, ergen babaların çocuklarının gelişim ve ruh sağlığı açısından risk altında olduğunu göstermektedir (9, 10, 14, 29). Krishnaswamy ve ark. (2009), ergenlik çağındaki babaların fiziksel, çevresel ve psikososyal faktörlerinin çocuklarında sık görülen ruhsal bozuklukları artırabileceğini iddia etmektedir (30). Bir çalışmada, yetişkin babaların çocuklarına kıyasla genç babaların çocuklarında psikiyatrik bozukluk görülme riskini %28 arttırdığı, bununla birlikte davranışsal, duygusal bozukluk, alkol ve madde kullanımı açısından risk altında oldukları bulunmuştur (29). Krishnaswamy ve ark. (2009)'un yaptığı çalışma sonucuna benzer olarak Finlandiya'da ülke çapında yapılan bir araştırmada, yirmi yaşından küçük babaların 25-29 yaşındaki babalara göre dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan çocuğa sahibi olma olasılığının 1,5 kat fazla olduğu belirtilmiştir (31). Yapılan başka bir çalışmada ergen babaların çocuklarının çeşitli anksiyete bozukluğu, depresyon fobik ve panik bozukluk, obsesif-kompulsif bozukluk gibi yaygın ruhsal bozukluklar açısından daha yüksek risk altında olduğu ifade edilmiştir (30).

Değerlendirme ve Sonuç

Tüm bu riskler ve etkiler göz önüne alındığında adölesanlarda sağlık, ekonomik, sosyal ve diğer sorunlarının nasıl önleneceğini belirlemek kritik öneme sahiptir. Bu kapsamda adölesan babalık yaşayan gençlerin özelliklerine odaklanarak risk faktörlerini /belirleyicilerini tanımlamak daha etkili önleme yolları ve destek (bilgi, duygusal ve maddi destek) noktaları yelpazesine genel bir bakış sunması açısından kıymetlidir. Dolayısıyla adölesan

uygun tıbbi ve psikososyal bakıma erişimde kısıtlamalarla karşı karşıya kalma olasılıklarının daha yüksek olduğu gerçeği göz önüne alındığında, sağlık izlemlerinin sürdürülmesi, sağlıklı bir yaşam için becerilerin teşvik edilmesi, kendilerinin, eşlerin ve çocuklarının riskler açısından değerlendirilmesi ve müdahalelerle sorunların önlenmesi önemli bir ihtiyaçtır.

Kontraseptif yöntemler, bebek bakımı, ebeveyn yeteneklerini geliştirme, ebeveyn öz yeterliliği, stres ve sorunlarla başetme, psikosağlamlık, sosyal destek konularında adölesan babaya eğitim verilerek rehberlik edilmelidir. Bununla birlikte kaliteli bir eğitim, iyi bir iş, zihinsel ve duygusal istikrar, güvenli bir ev gibi yaygın olarak kabul edilen ebeveynlik önkoşullarını kontrol etme yeteneğine sahip olmak, bu zorluğunu üstesinden gelmeyi kolaylaştırabilir. Gençlerin okulu bırakmalarını ve riskli davranışlarda bulunmalarını önlemek için akran, aile ve okul temelli bilgilendirici ve destekleyici programların oluşturulması, yasal hakların tanınması çocuk ve adölesan babanın sağlığı için yararlı olacaktır. Babanın çocuğuna iyi bir rol model olması ve çocuğu ile güveni bir iletişim kurması hem kendisinin hem de çocuğun sağlıklı gelişimine katkı sağlar. Bu doğrultuda adölesan babalığın önlenmesine ilişkin primordial ve primer korunma basamaklarının geliştirilmesine gereksinim vardır. Adölesan ile çalışan sağlık profesyonelleri kanıta dayalı çalışmaları değerlendirmeli, sağlıklı davranışlar ve yaşam konusunda adölesanları bilgilendirmeli ve toplumda bu konuda duyarlılığı artırmalıdır.

İletişim: Arş. Gör. Seda Tecik
E-Posta: sedatecik@sakarya.edu.tr

Kaynaklar

1. Menekşe D. Adölesan Sağlığının İzlenmesinde Aile ve Okulun Rolü. In: Çınar N, Cabar HD, editors. Adölesan Sağlığını Koruma ve Geliştirme. İstanbul: Akademisyen Kitapevi; 2021. p.69-85.
2. World Health Organization (WHO). Erişim Tarihi: 27.10.2021, Erişim Adresi: https://www.who.int/health-topics/adolescent-health#tab=tab_1.
3. TNSA. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları (TNSA) 2018 Erişim Tarihi: 27.10.2021, Erişim Adresi: http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/TNSA2018_ana_Rapor.pdf.
4. Amoo EO, Igbinoba A, Imhonopi D, Banjo OO, Ajaero CK, Akinyemi JO, et al. Trends, Determinants and Health Risks of Adolescent Fatherhood in Sub-Saharan Africa. *Ethiop J Health*

- Sci 2018;28(4):433-42.
5. Martinez G, Danielsa K, Chandra A. Fertility of Men and Women Aged 15–44 Years in the United States: National Survey of Family Growth, 2006–2010. *Natl Health Stat Report* 2012;51:1-28.
 6. Çınar N, Alvur TM, Menekşe D, Güler DS. Adolesan Annelerin İlk Emzirme Deneyimleri: Nitel Bir Çalışma. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi* 2019;6(2):329-341.
 7. Jeong J. Determinants and Consequences of Adolescent Fatherhood: A Longitudinal Study in Ethiopia, India, Peru, and Vietnam. *Journal of Adolescent Health* 2021;68:906-13.
 8. Mercan Z, Tezel Şahin F. Babalık Rolü ve Farklı Kültürlerde Babalık Rolü Algısı. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi* 2017;2(2):1-10.
 9. Lee Y, Fagan J, Chen W-Y. Do Late Adolescent Fathers Have More Depressive Symptom Than Older Fathers? *J Youth Adolesc* 2012;41:1366-81.
 10. Bamishigbin ONJ, Dunkel Schetter C, Stanton AL. The antecedents and consequences of adolescent fatherhood: A systematic review. *Social Science & Medicine* 2019;232:106-19.
 11. Mniszak C, O'Brien HL, Greyson D, Chabot C, Shoveller J. "Nothing's available": Young fathers' experiences with unmet information needs and barriers to resolving them. *Information Processing and Management* 2020;57:1-14.
 12. Sriyasa A, Almqvist A-L, Sridawruang C, Neamsakul W, Häggström-Nordin E. Struggling with motherhood and coping with fatherhood – A grounded theory study among Thai teenagers. *Midwifery* 2016;42:1-9.
 13. Biello KB, Sipsma HL, Kershaw T. Effect of Teenage Parenthood on Mental Health Trajectories: Does Sex Matter? *Am J Epidemiol* 2010;172:279–87.
 14. Sipsma H, Biello KB, Cole-Lewis H, Trace Kershaw P. Like Father, Like Son: The Intergenerational Cycle of Adolescent Fatherhood. *Am J Public Health* 2010;100(3):517-24.
 15. Mollborn S, Lovegrove PJ. How Teenage Fathers Matter for Children: Evidence From the ECLS-B. *Journal of Family Issues* 2011;32(1):3-30.
 16. Kessler RC, Berglund PA, Foster CL, Saunders WB, Stang PE, Walters EE. Social consequences of psychiatric disorders, II: Teenage parenthood. *Am J Psychiatry* 1997;154:1405-11.
 17. Stouthamer-Loeber M, Wei EH. The precursors of young fatherhood and its effect on delinquency of teenage males. *J Adolesc Health* 1998 Jan;22(1):56-65.
 18. Pamela Recto, Lesser J. Adolescent Fathers' Perceptions and Experiences of Fatherhood: A Qualitative Exploration with Hispanic Adolescent Fathers. *J Pediatr Nurs* 2021;58:83-7.
 19. Fletcher JM, Wolfe BL. The Effects of Teenage Fatherhood on Young Adult Outcomes. *Econ Inq* 2011;50(1):182–201.
 20. Assini-Meytin LC, Green KM. Long-term consequences of adolescent parenthood among African American urban youth: A propensity matching approach. *J Adolesc Health* 2015;56(5):529–35.
 21. Enderstein AM, Boonzaier F. Narratives of young South African fathers: redefining masculinity through fatherhood. *Journal of Gender Studies* 2015;24(5):512–27.
 22. Daugherty J. How Young Men at High Risk of Fathering an Unintended Birth Talk About Their Procreative Identities. *Journal of Family Issues* 2014;37(13):1817–42.
 23. Sriyasa A, Almqvist A-L, Sridawruang C, Häggström-Nordin E. Father role: A comparison between teenage and adult first-time fathers in Thailand. *Nurs Health Sci* 2015;17(377–386).
 24. The Urban Child Institute. How Adolescent Parenting Affects Children, Families, and Communities 2014. Erişim Tarihi: 20.10.2021, Erişim Adresi: <http://www.urbanchildinstitute.org/articles/editorials/how-adolescent-parenting-affects-children-families-and-communities>.
 25. Alio AP, Saliyu HM, McIntosh C, August EM, Weldeselasse H, Sanchez E, et al. The Effect of Paternal Age on Fetal Birth Outcomes. *Am J Mens Health* 2012;6(5).
 26. Chen X-K, Wen SW, Krewski D, Fleming N, Yang Q, Walker MC. Paternal age and adverse birth outcomes: teenager or 40+, who is at risk? *Hum Reprod* 2008;23(6):1290–6.
 27. Torres de Lacerda AC, Lucena de Vasconcelos MG, Nascimento de Alencar E, Osório MM, Pontes CM. Adolescent fathers: knowledge of and involvement in the breast feeding process in Brazil. *Midwifery* 2014;30:338-44.
 28. McGrath JJ, Petersen L, Agerbo E, Mors O, Mortensen PB, Pedersen CB. A Comprehensive Assessment of Parental Age and Psychiatric Disorders. *JAMA Psychiatry* 2014;71(3).
 29. Krishnaswamy S, Subramaniam K, Indran H, Ramachandran P, Indran T, Indran R, et al. Paternal age and common mental disorders. *World J Biol Psychiatry* 2009;10(4).
 30. Chudal R, Joelsson P, Gyllenberg D, Lehti V, Leivonen S, Hinkka-Yli-Salomäki S, et al. Parental age and the risk of attention-deficit/hyperactivity disorder: a nationwide, population-based cohort study. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 2015;54(6):487-94.